

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Van Rompuy: Toon leiderschap in Europa!

door **Theo Brinkel** De auteur is redactielid van *Christen Democratische Verkenningen*.

De EU moet niet te veel in kopgroepen en wisselende snelheden gaan denken, meent Herman Van Rompuy. De eurozone en de landen die samenwerken op defensiegebied zijn al minimaal met 21. 'Dat is geen kopgroep meer te noemen.' Ook een kopgroep van de noordelijke Hanzelanden of de oorspronkelijke zes lidstaten ziet Van Rompuy niet zitten: 'Het is het best om zo veel mogelijk met zijn allen verder te werken aan de grote vragen van deze tijd.'

Dit nummer van *Christen Democratische Verkenningen* gaat op zoek naar de deugdelijkheid van de Europese instellingen. Welke kant moet het op met de Europese Unie? Namens de redactie spreekt Theo Brinkel met Herman Van Rompuy, voormalig voorzitter van de Europese Raad (2010-2014). Daarvoor was hij onder andere directeur van het Centrum voor Politieke, Economische en Sociale Studies (CEPESS), het wetenschappelijk bureau van de Christelijke Volkspartij (CVP, de Vlaamse christendemocratische partij, voorloper van de huidige CD&V), voorzitter van diezelfde CVP, en minister-president van België. Het interview wordt op 14 mei gehouden – bijna twee weken vóór de Europese verkiezingen.

Is Europa in een crisis?

'Laat ik om te beginnen stellen dat Europa altijd de som van de delen is geweest. Dat wil zeggen dat als de lidstaten in crisis zijn, Europa óók in een crisis verkeert. In bijna de helft van de lidstaten van de Europese Unie is er een minderheidsregering. Hoe kan Europa sterk zijn als de lidstaten zwak zijn? Ten tweede bestaan er nogal wat misverstanden over het idee dat Europa een soort van autonome instantie is die losstaat van de lidstaten. Geen enkele wetgevende act kan op Europees vlak vastgesteld worden zonder de instemming van de lidstaten – hetzij met een overgrote meerderheid, hetzij met unanimitéit. De Brusselse instellingen kunnen hun wil niet autonoom opleggen aan de lidstaten.'

Herman Van Rompuy Foto: Marc Wallican

De voormalig raadsvoorzitter voegt er nog een derde punt aan toe: ‘De problemen die wij in Europa tegenkomen, zoals immigratie, klimaatverandering en terrorisme, komen in de hele westerse wereld voor: in de Verenigde Staten, Groot-Brittannië en de lidstaten zelf. Die zullen op het niveau van alle bestuurslagen moeten worden aangepakt: lokaal, provinciaal, in België ook regionaal, nationaal, Europees en zelfs wereldwijd. Dat is geen wenselijkheid, dat is een beschrijving van de werkelijkheid.’

In een gesprek met *MO*magazine* zei Herman Van Rompuy onlangs dat hij voor de lange termijn een optimist is.¹ De EU heeft alle mogelijke crisissen overwonnen; het gebouw van de EU is sterker dan we denken. De samenleving in Europa noemde hij ‘volatiel’.

Wat betekent dat voor de sterkte van Europa?

‘De samenleving is volatiel omdat het politieke landschap snel en sterk wisselt. Klassieke partijen vallen terug, populistische partijen komen sterk op. En toch, als er referenda zouden worden

Interview in het kort:

- * Brussel kan zijn wil niet autonoom aan de lidstaten opleggen
- * De EU is een haven van stabiliteit
- * De Europese Unie kan beter als één geheel dan in afzonderlijke (kop)groepen verder gaan
- * Het budget voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid is al afgenomen van 70 naar 30 procent van de EU-begroting

gehouden, zou volgens de Eurobarometer meer dan twee derde van de Europeanen voor *remain* stemmen, dus voor behoud van het lidmaatschap van de EU. 75 procent van de bevolking van de eurolanden is voor behoud van de euro. Gemiddeld 62 procent vindt Europa *a good thing*. Er is misschien geen warm enthousiasme voor Europa, maar men past voor een klimaat zoals in Groot-Brittannië. In deze onzekere wereld wil men niet nóg meer instabiliteit. Men wil stabiliteit, en dus wil men in de EU blijven. De Europese Unie is *a haven of stability*. Je zou kunnen opmerken dat die steun er dus is om erger te voorkomen, maar dan zeg ik: *Avoiding the worst is already doing the good.*'

Toekomst

Hoe ziet u de institutionele toekomst van de EU? Moeten er, zoals de Nederlandse WRR heeft voorgesteld, meer 'variëties' komen,² in de manier van besluitvorming, in de vraagstukken die aan de orde zijn, en in de samenstelling van deelnemende landen? Of moet de EU een meer thematische organisatie worden die zich voorlopig richt op klimaat, migratie en veiligheid, om zich als die problemen zijn aangepakt weer op andere thema's te concentreren? Of moeten wij ons heil zoeken in een Europa van verschillende snelheden, gegeven de grote verschillen tussen Oost-, West-, Noord- en Zuid-Europa?

'Hier zijn drie verschillende vragen aan de orde. De eerste is of Europa zich moet concentreren op een aantal grote problemen. De Europese Raad gaat in juni, na de verkiezingen, de zogeheten Strategische Agenda 2019-2024 opmaken. Daarin staan de belangrijkste thema's voor de komende vijf jaar. De huidige voorzitter van de Europese Raad, Donald Tusk, heeft daarvoor een aantal voorstellen ontwikkeld, op het gebied van onder andere de bescherming van de buitengrenzen,

migratie, veiligheid, het klimaat en het versterken van de eurozone. De Commissie heeft daarvoor onder voorzitterschap van Jean-Claude Juncker op 30 april aanbevelingen gedaan.'

'De tweede vraag is of bepaalde domeinen terug moeten naar de lidstaten. Mijn conclusie is: haast geen.'

'Ten derde: welke landen kunnen als groep een voorhoede vormen in de Europese integratie? De Europese Unie telt 27 lidstaten – Groot-Brittannië alvast niet meer meegerekend. Laten we eens wat alternatieven langslopen. We kunnen de eurozone nemen. Daar horen nu 19 landen toe. Mogelijk komen er binnenkort twee landen bij: Bulgarije en Kroatië. Dat zijn dan 21 landen. Dat kunt u toch geen kopgroep meer noemen. Of een ander voorbeeld: de Permanent Structured Cooperation, de permanente samenwerking op defensiegebied. Aan die PESCO doen nu 25 lidstaten mee; ook dat is geen kopgroep meer te noemen. Of men

kan denken aan het idee van de zogenoemde liga van noordelijke Hanzelanden, landen die strenge begrotingsregels voorstaan. Frankrijk mag daaraan niet meedoen, maar Europa is onvoorstelbaar zonder een

belangrijk land als Frankrijk. Ten slotte zou je nog kunnen denken aan vergaandere integratie van de oorspronkelijke zes lidstaten van de EEG. Ook dat is niet denkbaar, gezien de koers die de Italiaanse regering momenteel vaart. Het is het best om zo veel mogelijk met zijn allen verder te werken aan de grote vragen van deze tijd. Alleen als er werkelijk geen stappen meer te zetten zijn zou men kunnen denken aan een *coalition of the willing*.'

Symboolpolitiek

Wat vindt u van het debat zoals dat in Nederland overwegend gevoerd wordt over de Europese Unie? De Tweede Kamer nam, met steun van de CDA-fractie, een motie aan waarin de regering wordt verzocht te bevorderen dat

*Men wil stabiliteit,
en dus wil men in de EU
blijven*

de passage over het vormen van ‘an ever closer union among the peoples of Europe’ uit het Europese Verdrag wordt geschrapt.

‘Ik zou niet te veel sleutelen aan de Europese instellingen of gaan heronderhandelen over de Europese verdragen. Ik heb al eens gezegd: “Ik zal sterven onder het Verdrag van Lissabon. En ik ben niet van plan om vroeg te sterven.” Het Verdrag van Lissabon is nog geen tien jaar geleden in werking getreden. Moeten we het nu al veranderen? We hebben echt belangrijker prioriteiten dan om vandaag een nieuw verdrag te moeten bediscussiëren. In 2017 heb ik in *NRC Handelsblad* gezegd dat Nederland wat vaker “ja” moet zeggen tegen de Europese Unie.³ Nederland neemt geen uitzonderingspositie in binnen de Europese Unie, maar het is duidelijk minder Europees dan België of Frankrijk. Die discussie over het schrappen van de passage over “an ever closer union” in de preambule is puur symbolisch. Ik heb buiten de Britse Conservatieven niemand gehoord die die discussie wil voeren.’
Lachend: ‘Ik ben er te nuchter Hollands voor om een discussie te voeren over pure symboliek.’

Minister Wopke Hoekstra sprak op 7 mei in zijn rede voor de Humboldt-Universität zu Berlin over Europa.⁴ Met betrekking tot de nieuwe Europese meerjarenbegroting pleitte hij voor nieuwe prioriteiten in plaats van landbouw en de steunfondsen. Hij vroeg om meer nadruk op Europese veiligheid, nieuwe technologie, energie en klimaat. Wat vindt u van die lezing?

‘De Commissie heeft op 1 mei haar voorstellen

voor de nieuwe meerjarenbegroting gepresenteerd. Die voorstellen zijn nog niet besproken. Dat wordt een van de taken van de nieuwgekozen Europese instellingen. Ik denk dat de voorstellen van de heer Hoekstra nog meer nadruk leggen op de lijn die de Commissie reeds voorstaat. U moet weten dat het budget voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid al is afgenomen van 70 naar 30 procent van de EU-begroting. Ook de Commissievoorstellen bevatten al meer aandacht voor *research and development*. De toekenning van de steunfondsen zou volgens de Commissie moeten worden gekoppeld aan de voorwaarde dat de ontvangende lidstaten zich houden aan de beginselen van de *rule of law*. Op die manier wordt bevorderd dat landen als Hongarije en Polen de Europese waarden van democratie en rechtsstaat respecteren. We willen niet betalen om onze Europese waarden in die landen geschonden te zien. De Commissie is het dus eens met de opmerking die minister Hoekstra in Berlijn heeft gemaakt dat tegenover solidariteit wederkerigheid moet staan.’

Wees niet bang om voor Europa uit te komen

Heeft u nog een advies voor het CDA?

‘Wees minder bang. Toon meer leiderschap op het Europese vlak. Ik heb veel bewondering voor president Macron van Frankrijk. Hij gaat tegen de trend in en heeft resoluut gekozen voor meer samenwerking en meer integratie in Europa. Dat heeft hem electoraal geen windeieren gelegd. Hij is niet bang geweest. De peilingen die zijn gedaan door de Eurobarometer laten zien dat er een basis is onder de publieke opinie om op te bouwen. Wees niet bang om voor Europa uit te komen.’

1 John Vandaele, ‘Herman Van Rompuy en Ferdi De Ville over de constructiefouten en kansen van EU. “Ook wie sterk is, moet zich aanpassen”’, *MO*magazine* (2019), nr. 131 (6 maart 2019).

2 Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, *Europese variaties*. Den Haag: WRR, 2018.

3 Stéphane Alonso, ‘Nederland moet vaker ja zeggen tegen Europa’ (interview met Herman Van Rompuy), *NRC Handelsblad*, 13 december 2017.

4 Wopke Hoekstra, ‘Ein neues und besseres Europa. Für eine widerstandsfähige und wohlhabende Union der Gegenseitigkeit’, Humboldt-Rede zu Europa, uitgesproken in Berlijn op 7 mei 2019.